

Időutazás a 2010-ben 100 éves Délmagyarországgal: 1910 (1. rész)

A MODERN ÚJSÁGÍRÁS CSÚCSA, SZEGED

Száz hét múlva lesz 100 éves az 1910. május 22-én útjára bocsátott Délmagyarország. Lapunk e jubileuma alkalmából, mintegy visszazámlálásként, időutazásra hívjuk olvasóinkat: hétről hétre egy-egy esztendő újságtermését átlapozva fölillantjuk, milyennek láttatta a világot, az országot, a régiót, Szegedet a Délmagyarország. A magyar vidék legpatinásabb lapja most kezdődő sorozatának első állomása: 1910.

ÚJSZÁSI ILONA

„Újszülöttek vagyunk, az igaz, de bölcsőnk Délmagyarország egész közönségének érdeklődő rokonszenve. Nem is kívánczunk ki ebből a bölcsőből, amely tág teret nyújt nekünk arra, hogy hivatásunknak megfelelően, hogy nyílt és komoly szemmel vizsgáljuk és ellenőrizzük a magyar közélet széles horizontját” - rögzíti Szeged lapjának álláspontját a szerkesztőség a Délmagyarország otthona című riportban.

A közérdek szószólója

Az 1910. május 22-én, vasárnap 64 oldalon napvilágot látott újság önmagáról öntudatosan azt is közölte: „A magyar sajtó megszületése óta - a fővároson kívül - sehol lap olyan nagy apparátussal nem indult meg, mint a Délmagyarország. Méreteink révén a nagy vidéki gócpontok erős, virágzó

A Délmagyarország első számának fejléce – Szeged és a magyar vidék leghosszabb életű napilapja

FOTÓ: SOMOGYI-KÖNYVTÁR, HELYTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNY

adó részvénytársaság olyan, a modern újságírás színvonalas műveléséhez szükséges anyagi és műszaki feltételeket biztosított, amelyekre Szegeden korábban nem volt példa. A munkát az alapító-szerkesztő Róna Lajos irányításával elsöndörített szervezetté adminisztráció, nagyszámú és jó nevű újságírókból álló tudósítói hálózat, továbbá Ligeti Jenő vezetésével korszerű, nagy teljesítményű rotációs géppel és minden szükséges technikával is felszerelt nyomda szolgálta.

Szükség is volt a város új lapját kiadó részvénytársaság anyagi erejére, a szerkesztők önbizalmára és lendületre, mert 1910-ben Szegeden, a modern újságírás

Tömörkény Istvánt és a kiváló zornalista, Békefi Antalt. Kínálta magát 1902-től az első helyi bulvárlapként is emlegetett Szeged és Vidéke. Vagy az 1900-ban indult Szegedi Friss Újság, amelynek célja a „tömegtájékoztatás” volt. Aztán az 1909-ben született „agilis néplap”, a Friss Hírek is. E sajtópiacon kapaszkodott meg, és lett Szeged és a magyar vidék leghosszabb életű napilapja a Délmagyarország.

Bemutakozó szám

Keresztmetszetét adja a kornak, a modern újságírás teljes fegyvertárát beveti a Délmagyarország első, bemutatkozó száma. Nagygyűköt vonultatott föl a szerkesztői-újságírói gárda. Mikszáth Kálmán a Délmagyarországról címmel az induló oldalon kezdődött Vécsey Miklós riportja a szegedi kötődésű íróval, akit fővárosi, Reviczky téri lakásán keresett föl és kérdezett - a városról és induló lapjának programjáról. A „nagy palócon” kívül olyan neves újságíróktól és íróktól kértek köszöntő sorokat, mint Rákosi Jenő, a Budapesti Hírlap, Signer Zsigmond, a Pester Lloyd-főszerkesztője vagy a színpadi szerzőként is népszerű Molnár Ferenc.

A politikai persze ott a címlapon: Návay Lajos „valóságos belső titkos tanácsos” Alkotás előtt című politikai elemzésével indul és belül folytatódik a cikkek sora: például osztrák politikusok véleményét közlik a magyar választójogról; Héderváryét pedig a választásokról; görbe tükröként mutatják az Apponyi gróf és a pedellus - Egy kézszerítés története című sztorit.

A kritikai hangvétel üdítő: a régióból - többek között - az újarad-nagyikindai milliós vasútpanamát teszi nagyító alá a lap. A kort jellemző tár-

sadalmi jelenséget, a házasságszedelést újszerű módszerrel elemzi a Délmagyarország. „Férjhez adom katolikus vallású, csinos unokahúgomat...” - kezdődik a Pesti Hírlapban feladott (ál)házassági hirdetés, de a jelentkezések alapján valós „társadalmi razzitát”, vagyis riportot kapunk, mert „oh, azok a házasságközvetítők mindig jelentkeznek, ha jó partiról van szó”. A helyi gazdaság eseteként a gyárva-

ARCÉL: RÓNA LAJOS (1882-1934) ALAPÍTÓ-SZERKESZTŐ.

A Délmagyarország alapító-szerkesztője, Róna Lajos Makórol indult. A középiskola elvégzése után szülővárosában rendőrtiszt lett, de 1902-ben a főispánt gúnyolta egy újságban, ezért elvesztette állását. Ekkor Aradra költözött: az Aradi Közlöny munkatársa lett. Aztán a Szeged és Vidéke redakciójában dolgozott, majd a Tözségi Kurír szerkesztője. A Délmagyarország felelős szerkesztőjeként addig Szegeden ismeretlen hangot ütött meg. Ám 1910 novemberében, mikor a lapot kiadó Rt. válságba jutott, „megbetegedett”, majd Budapestre költözött. A Magyar életrajz lexikon szerint a fővárosban A Nap riportere lett, megalapította a Pénzvilág című lapot, majd a Mai Nap munkatársa, 1933-tól pedig főszerkesztője volt. Sajó Aladárral közösen írt könyvben (Az újság. Újságírás - Újságkiadás címmel) összegezte szakmai tapasztalatait.

rosról, a paprikavédelemről tájékozott a lap, miközben a helyi erőt mutatja a hirdetések sokasága, közte a Délmagyarország előfizetőinek ingyenes ajándékként szervezett május 29-i repülő nap beharangozó.

Helyi ügyek - többek között - a szegediek egyetemesalapítási terveiről, a festők és szobrászok akciójaként indított művésztelepi kezdeményezésről esik szó. Bulvárként Kleinné, az angol király barátnője lép elénk. De Edvárd király temetéséről is képet kap az olvasó. Az irodalom se hiányzik a lapból - Juhász Gyula A Tisza című versét adja közre az első szám.

Állandó rovatként a későbbi lapszámokban is visszatér például a Szeged - nőknek; a címével önmagáért beszélő: A család, Egyesületi élet, Közigazgatás, Közoktatás, Törvénykezés, Közgazdaság, Tudomány és irodalom, Sport. Ott a Nyílt tér - olvasói levelekkel (melyekért a szerkesztőség nem vállal felelősséget), a Színház, művészet - például kritikákkal, a Vidám krónika - vicces anekdotákkal. A világ, az ország, de a város napi eseményeiről is képet ad az információk sokaságát soroló Napi hírek rovat.

NAPI HÍREK

Tükröt tart szülővárosának és a régióknak a Délmagyarország. A cikkek, információk fölött a forrás: „saját tudósítónktól” - most 1910-ből.

MUNKATÁRSUNKTÓL

A SZEGEDI FÖLDRENGÉSJELZŐ ÁLLOMÁS.

„Lóczy Lajosnak, a földtani intézet igazgatójának kezdeményezésére földrengésjelző állomást létesítettek Szegeden, a város költségén. Az állomást a városi főgimnázium szuterénjében helyezték el, s annak Hegyler József főgimnáziumi tanár a kezelője. A tavaszi esőzések idején a szuterén fölázott, a készülék berozsdásodott és hasznavehetetlenné vált... Így ez az intézmény is a közigazgatás hínárjába jut, s ott úgy megszorul, hogy sosem fog földrengést jelezni.”

ÉRDEKES LELET. „Szegeden, a szerb templom mellett lévő telken a szerb hitközség kétemeletes palotát épít. Az alapozási munkáknál, a templom közelében hatalmas kriptát találtak, melyben három sorban egymásra rakva, mintegy huszonöt koporsó volt... Megállapították, hogy az évszázados kriptában lévő koporsók egyike Radisich volt szeged-városi szenátor tetemét takarja, egy másikban pedig egy szerb esperes alusza örök álmát. A többi koporsó rég porladó lakója ismeretlen... A Szechenyi-téri Vásárhelyi-szobor körül is találtak emberi leleteket, amelyekről Tömörkény István fogja megállapítani, mi történiük velük.”

A BŰNÖS ASSZONY. „A Lechner téri lakosoktól följelentés érkezett egy kosaras asszony: Sepsei Viktória ellen, aki vadházasságban él egy szegedi emberrel. A detektívek egy hétig figyelték a gyanús ház környékét, s miután a levelek tartalma igaznak bizonyult, Sepsei Viktóriát letartóztatták.”

ROOSEVELT KALANDJAI SZEGEDEN. „A volt amerikai elnök híres afrikai vadászkalandjait, amelyek páratlanul állanak, vasárnaptól kezdve Szegedre varázsolja a Szent István téri Lifka-Bioskop, amely először szerezte meg ezt a csodás mozgófénykép-újzonságot...”

BLAHA LUJZA VENDEGJÁTÉKA. „Blaha Lujza, aki ma este a Nagymamát játszotta a szegedi színházban, holnap Csepreghy Ferenc Piros bugyellárisában lép föl. A nagy érdeklődésre tekintettel a művésznő kénytelen vendégjátékait még egy előadással megtoldani és vasárnap este ismét a Piros bugyelláris főszerepét játssza el.”

FOOTBALL. „Érdekésnek ígérkező mérkőzés lesz vasárnap délután a Szegedi Atlétikai Klubnak a fővárosi Magyar Atlétikai Klub football-csapatával. A mérkőzés délután 5 órakor kezdődik az újszegedi sporttelepen.

Kronológia: 1910

Január 8.: Mikszáth Kálmán (képünkön) Szegeden részt vesz a 40 éves írói jubileuma alkalmából szervezett ünnepségeken. **Március 6.:** Gróf Tisza István Szegedre érkezik, megalakul a Nemzeti Munkapárt helyi csoportja. **Június 2.:** Országgyűlési képviselő-választás. **Június 24.:** A belügyminiszter jóváhagyja a Szegedi Munkás Testvér Egyesület alapszabályát. **November 10.:** Bartók Béla Szegeden hangversenyezik a Waldbauer-trióval.

és hivatását komolyan teljesítő sajtója mellett is, megszületésünk pillanatában elfoglaltuk a vezető helyet.”

Az indulás nehézségeiről a szerkesztők elárulták, hogy „hónapok verejtékes előmunkálatai, tapogatódzásai, kísérletei kellek, hogy mindjárt megindulásunk pillanatában kellő erővel és eréllyel szolgálhassuk kitűzött célunkat, amely a decentralizációra irányul”.

A cél megvalósításához a lapot ki-

vidéki fellegvárban több helyi lap is versengett az olvasók kegyeiért.

A legpatinásabb lap

A konkurensok között ott az 1859 óta a város életét figyelemmel kísérő, „nemzeti szellemű”, a kormány támogatójának számító Szegedi Híradó. Aztán az „első igazi” helyi napilap, az 1878-ban indult ellenzéki Szegedi Napló, amely munkatársai között tudhatta Mikszáth Kálmánt, Gárdonyi Gézá-

A Délmagyarország szerkesztőségét és kiadóhivatálát a Korona (ma Hajnóczy) utca 15.-ben rendezte be

FOTÓ: FRANK YVETTE